

MMEKPAAHỤ ASỤSỤ IGBO: USORO NTUTE YA

Ifeka Ogochukwu Roseline, Ph.D.
Anambra State University Igbariam Campus.

Ụmịedemede

Asụsụ nwere nsogbu n'oge a n'uzọ dị icheiche e si leba ya anya dika na nkanụzụ ma na mmekọrịta mmadụ na ibe ya. ọtụtụ asụsụ nnemụrụ enweela nsogbu dị ọkpụ nihi ọchịchị ndị ọcha chiri ala Afrika, ebe e weere asụsụ nnemụrụ dobe n'akukụ na-agbalisike na-amụ nke ndị ọcha. ọ bụ ihe na-agba anya mmiri na kemgbe ala Naijiria nwerechaara onwe ya wee ruo taa na asụsụ nnemụrụ na-ahụ anyị ọ bụla dị n'aka ndị nwe ya. ụfọdụ obodo ahaala asụsụ ha sụrụ asụsụ ọzọ jewara. Ha na-eche na ọ dịghị mkpa ikuziri ụmụ ha asụsụ nnemụrụ nihi na o nweghị ebe ọ ga-edu ha wee gaa n'odinihu. Edemede a lebara anya wee nwachaputa mkpamkpa ndị ọcha chiri ala anyị kpara n'ebe asụsụ anyị dị karịsịa n'asụsụ ndị Igbo. A kpokwara oku n'edemede a ka e nwee ezi mgbalisike n'ebe ndị Igbo nọ iji asụsụ ha kpọrọ ihe ma jide ya dika onyinye amara Chineke nyere ha puru iche ma were ya mee mkpanaka ha, ha ga-eji eme ngara ma dị nkwa dabe ikuziri ya onye nwere ezi mmasị iju asụsụ a.

Mmalite

Ndị ọkaasụsụ ebuola amuma na ọtụtụ asụsụ ndị n'ụwa ga-anwụ tupu e ruo afọ 2050. nke a na-egosị na ọ bụrụ ihe ga-emeriri na asụsụ a ga-ahuzi n'ụwa ga-abụ olenaole. Asụsụ na-

ebu ndi na-asu ya uzọ anwu (Fischer 1999). Usoro asusu na-esi anwu bu mgbe enweghi onye na-asuru ya ibe ya na mgbe ijizi asusu nnemuru kparitauka na-eme ndi nwe ya ihere. Asusu na-anwu mgbe o nweghi onye Ma o bu ndi na-asuru ya umu ha. Ma nwuo mgbe e jighi ya ebi ndu kwa ubochi nke bu na enweghi uru o bara n'ebe ndi nwe ya no. otutu asusu nnemuru abaala n'ikwu oto arahu ura niinhina ndi ocha biara ala ufodu menyu o asusu ala ahụ anya were nke ha dochie n'onodu ya.

Mmekpaahu n'ebe asusu di bu iji uzọ akamaanya ma n'ike naru mmadu ihe ya, nodo ya ike n'ekweghi ya nwete onwe ya n'udi o bu la . E nwere ike were aka ike ochichi mee nke a. A na-emekpa asusu ahụ mgbe e weere asusu dika okaike Ma o bu mee ka onye haru nke ya suwa nke ozọ ka o wee nwete ihuoma so ya. Mgbe ndi ocha batara mba Afirika weghara ochichi, otutu asusu ka e mekparaahu dika Philipson (1994) siri kwuo ya:

Ndi ocha naghaara ochichi n'ua, maara na uzọ ha ga-enweta ihe ha choro, dika ha maara na asusu ga-aburu ha ngwaoru di mkpa wee were asusu ha kuziere ndi maara ihe ekwe na-aku n'oge ahụ ka ha were ya na-aruru ha oru nke butere onwu asusu nnemuru.

Ndi a naghaara ochichi mba Afirika manyere ma na-akwado naani asusu ala ha n'ebe ndi ha na-achi no, ufodu ha na-agbaru ihu nye ndi na-asu asusu nnemuru ha.

Najjiria, so n'otu ndi e mere ka ha chefu o asusu ala ha nke merenu n'agbanyeghi na ha enwerela onwe ha kemgbe afọ iri ise na anọ mana asusu Bekee ekweghi ha ahanata aka. Ka Olu (2012) siri choputa, o si:

Etu asụsụ mba ọzọ siri gbaa mkpọrọgwụ ma na-aga n'ihu n'ala anyị bụ site n'iji asụsụ akuzi ihe n'ụlọakwụkwọ bụ ọgbatauhie nye ọganiihu ọtụtụ asụsụ nnemurụ na olumba niile dị na mba Afirika. Nke a mere na asụsụ nnemurụ enweghị uto nke mmụta zuru oke, n'ụtoasụsụ na mmebeokwu dgz. Anyị nwalee etu ọ dị n'ala mepere emepe ebe ha ji asụsụ nnemurụ ha ebi ndụ kwa ụbọchị, eme nchọcha dị icheiche site n'asụsụ nnemurụ. ọ bụ ihe adabaghị adaba na asụsụ agburụ ọzọ ga-abụ asụsụ onye ọ bụla ga-amụ n'ala anyị a bụ Najjiria...

ọzọ, etu ndị Igbo siri eji asụsụ Bekee eme nta eme imo mere na ọtụtụ omenaala anyị bụzi ihe a hapụrụ. Ma n'akukụ niile ka agbịsị ahụ na-ahokasi ndị Igbo, dika n'ekike, mmemme, ekpemekpe ha, dgz. Nke a mere na ọtụtụ ndị Igbo na-echezi n'enweghị ezi ihe dị n'omenaala Igbo, na-egosị na Chineke mere ihe ọjọọ wee kee ndị Igbo niihina o kere ndị Igbo ka ndị Bekee chiwa ha. ọ dị mkpa na a ga-atọpụ ndị Igbo n'agbụ ọchịchị a buteere ha, ma wepụ mmụọ ha n'ikweta na ofe nne onye ọzọ ka mma, ka ha wee nwee ike sụba asụsụ Igbo ma chekwaa ya nke ọma.

N'ime ke nke a dị ire, ọ bughị egwu achi ụtaba n'aka agba kama ọrụ dijiri nwa Igbo ọ bụla ime nke a. E nwere ike ime ya site n'usoro ntute, nke ga-eme ka o sie ike ma nwee umendụ. Ntute asụsụ bụ mgbakọonụ nke ndị nwere ezi mkpali mmụọ, were ezi ike na ume dimkpa wee luso ya bụ mmehie ọgụ nke ga-eme ka o tete n'ura ọ kwụ ọtọ arahụ. Ndị ga-emepụta ihe ga-amịta mkpụrụ n'ọgụ a bụ ndị muru maka asụsụ karịsịa asụsụ igbo, ndị otu dị icheiche dị n'ala Igbo na-egosị omenaala Igbo na ndị gọment steet na gọment ala anyị bụ Najjiria.

Uto na ọdịda asụsụ Igbo dị ndị Igbo nwe asụsụ a n'aka, ma ezi enyemeaka ndị gọment ga-eme ka ọ dị ire. Gọment ga-achụ mmekpaahụ asụsụ nnemurụ ala anyị ụkwụ eru ala, emeghi otu a, ọ baghi uru i si na ala anyi nweere onwe ya Ma ọ bu na-eme mmemme nnwere onwe ala Naijiria. Mmemme a na-eme bu iji gosi na anyi maara nke oma asusu na omenaala ndi Bekee anyi si ha jeere onwe ha otutu afọ gara aga ma hapu nke anyi iji ziputa na anyi jizi ụkwụ anyi abuo wee kwuru.

Mmekpaahụ n'ebe asụsụ Igbo di

Asụsụ Igbo bu asụsụ ndi agburu igbo no na Naijiria na-asu. Mmadu kariri nde iri abuo na ano na-asu asusu Igbo bu ndi Igbo kpomkwem. E nwere otutu olumba mana ha niile bu asusu Igbo niihina o bu asusu ha na-asu na-aghota n'ebe a suru nke o bu la n'ime ha. E newekwara asusu igbo izugbe nke nwaamaala Igbo o bu la nurunu ga-aghota ma a suo, ghatakwa ma e dee ya ede n'akwukwo.

Ndi Igbo weere asusu ha di ka ihe aghaghi ikuzi mgbe e ku nwa n'aka, mgbe o na-adọ ọdu, mgbe o bidoro iga ije. Ha ne-eme nkuzi a ebe o bu la ma n'oge o bu la . Ha enweghi uloakwukwo ebe a na-eme nke a maka nkuzi ha na-adị ire n'ulo, ama egwuregwu, n'ugbo mgbe a na-arụ ọrụ, n'ahia mgbe a na-azụ ahia Ma o bu na-ere ahia, n'uzo mgbe a na-echu mmiri Ma o bu na-alota mmiri. o bu la di mgbe a na-eri nri, e nwere ike site na nkuzi noro ala ka nwaanyi wee banye e kwuzila okwu ka nri ghara igbado gi ruo na i si nwa nwoke etizila nwanne ya nwaanyi ihe ka o ghara iti nwunye ya ihe mgbe o tolitere.

E ji asusu Bekee eme ihe niile n'ala Naijiria ma n'ala Igbo. Asusu a ka e ji eme ihe niile na gọment etiti ma nke steet ma karisia na steet di n'ala Igbo. onodu di elu ka e nyere asusu Bekee n'ala anyi bu Naijiria. Echeri m na ebe anyi nweere onwe anyi otutu afọ gara aga na asusu e ji wee meminaa mmadu

na o nwere onwe ya na ihe mbụ ọ ga-eme bụ iju agburu ahụ ma mechie asụsụ ha kpamkpam n'ala nweere onwe ya iji ziputa nnwreonwe zuru oke. Ndị Igbo ji maka nnweta ihuoma n'asụsụ Bekee wee makọọ ya bụ asụsụ wee na-emenyụ asụsụ Igbo anya.

Ndị Igbo maara asụ asụsụ Igbo nwetere ọrụ na-enye ha ego dika, onye nsughari asụsụ, ndị ọna ụtụ, ndị nche, ndị osinri na ndị uweojii, dgz. Nke a mere ọtụtụ mmadụ jiri gbaa mbọ imuta asụsụ Bekee ka ha wee nyere ndụ ha aka. Nke a mere ka asụsụ nwee mkpagbu puru iche n'aka ndị bụ ndị Igbo nwe asụsụ ahụ nihi uru ha chere ha na-erite site n'ọrụ ha ji ya enweta n'aka ndị Bekee.

Mmekpaahụ n'Agụmaakwukwọ n'ala Igbo

N'ụlọakwukwọ ọ bụla e mere ka ụmụ akwukwọ mata na onye amaghị asụsụ Bekee n'udị inwe ezi nzere na ya agaghị enwe ebe o ji azụ aga. Ma ndị nne na nna, ndị na-achikọba ule dī icheiche mere ka ha mata na naanị ndị maara ihe ekwe na-akụ na Bekee ka ọrụ oyibo na-eche, ma ikpata ego, na ibanye na ọchichi obodo. (uzozie 2011). Na Mahadum ụfodu dī n'ala Igbo ọ bụzi naanị ndị yi azụ akwa nwere ike na-akparita nkata n'Igbo ma ndị nkuzi ma ụmụ akwukwọ, ihe a ga-eme asụsụ a ga-esite n'agbamuumme o nwetere na Mahadum dī n'ala Igbo. Imaatụ naanị na Mahadum Anambra Steet dī n'Igbariam ka e nwere ngalaba a kpọrọ: Ngalaba Amumamụ Asụsụ Igbo. Mahadum, ndị ọzọ na-amakọ ha n'asụsụ ọzọ iji gosi na o rughiri ya inoro onwe ya. Mana asụsụ Bekee nọrọ onwe ya n'enweghi mmekpaahụ ọ bụla na Mahadum ndi ahụ n'udi imakọ ya na asụsụ ọzọ.

ọtụtụ ụmụ Igbo ka ọ na-echu ụra ka emezie ihe na-eme mana ukwa a na-apị mkpuru adighi ya. ọzọ, ọnuogu ụmụ akwukwọ ndi kwetere ka ha guwa asụsụ Igbo na Mahadum abughi ihe e ji onu akọ, ndi ahụ a makoro onu, ụmụ akwukwọ

na-aga gụwa ndị ahụ ma hapụ asụsụ Igbo niihi nrite ha na-erite n'aka goọment obodo nwe asụsụ ndị ahụ dika asụsụ ndị *China* na asụsụ ndị *French* na-agba ha ume di egwu. Imaatụ, Mahadum Nnamdi Azikiwe di n'ọka ebe ndị China na-akpọpụ umụ akwụkwọ kwa afọ iga ala China.

A bịa na Sekondiri na Primari, nwaakwukwọ sụrụ Igbo na-ata ahụhụ. Ma ọ bụ a daa ya nha ka o wee ghara asụsụ ahụ sụwa nke Bekee. Na klaasi ụfọdụ a na-edede mado n'ahụ aja ha si “*A nabataghị Asụmasụ Igbo ebe a*”. N'ụlọakwukwọ di n'ala Igbo, ebe umụ akwukwọ na ndị nkuzi bụ ndị Igbo ka a na-emekpa asụsụ a ahụ ka ọ nwụọ, nke sitere n'aka ndị nkuzi ndị Igbo n'abughị ndị Bekee. Mputara ya bụzi na nwata ọ bula ga-amazi na ọ bụ asụsụ Bekee ka a chorọ ka a na-asụ. Ma ọ bụ na-anụ n'ala anyị oge niile ọ bula di n'ala Igbo.

Mmekpaahụ a na-emekpa asụsụ Igbo n'ezinụlọ

Etu e si asukari asụsụ igbo n'ezinụlọ ga-ekwu ka asụsụ a ọ ga-adị. Ma ọ bụ nwunyo anyị. N'otutu ezinụlọ ndị Igbo, anaghị anuzi ka a na-asụ asụsụ Igbo ma ya fọduzia iji ya dee ihe. Ndị nọ n'obodo mepere emepe ji asụsụ Bekee dika ngwa mbuli elu n'ebe inwete ezigbo ọrụ Bekee, ọndụ ọchichi, isonye na ndị a na-ekwu maka ha, na inwete ezi agumaakwukwọ. Ha na-egbochi umụ ha isụ asụsụ igbo mee ka mmasi ha pụọ n'ebe asụsụ a di nke mere na umuaka ndi ahụ na-ahuta asụsụ Igbo (nnemuru) dika asụsụ ndi ime ime obodo ahughị ụzọ na-asuru onwe ha, nke bu mmegbu di egwu nye asụsụ Igbo. Nke a bukwanu mmadu igonahu ebe o siri puta. Ma ọ bụ ntọala omumu ya. Dika ndi nne na nna kedụ ka ọ ga-adị unu ma umu unu mutara zuo, ha wee ruo ogo ikwurū nke ha wee si na obughị umu mu ha? Etu ọ ga-adị nne na nna emesoro omume di otu a ka ọ di asụsụ Igbo unu na-akpogide n'obe. Ndị nne na nna ga-amata na ọ bughị ihunaanya ka ha na-egosị umu ha site na inapụ ha asụsụ oma a kama ọ na-eziputa akpomasi dere ede nye umu odiniihu a.

Ndị nne na nna anaghị ekwe ụmụ ha sọ asụsụ igbo ekwesighị ibi n'ala Igbo. ọ bụrụ na ha ebighị n'ala igbo, ha ekwesighị inwe alaobi n'ala Igbo. Agwa a bụ I nyere onye iro aka ka o wee nwetasịa ọnọdu ọ chọrọ, ma mata na mgbe ụkwụ siere ya ike n'ala ya bụ nkịtị atagbuo onye zuru ya. ụmụ a ghọọ odibo ndudugandụ. A naghị asuru ụmụaka asụsụ na a gughị ha aha Igbo bụ ụzọ e si emekpa asụsụ a ahụ ma na emegide ụmụaka ndị ahụ ndị n'amaghị aka nri na aka ekpe ha.

Mmekpaahụ a na-emekpa asụsụ a n'ụlọkpa

Mkpagbu asụsụ Igbo na-enweta n'aka ndị ụka abughị ihe e ji ọnyị akọ n'ala Igbo. Mgbe ndị Bekee wetara ụka n'ala igbo, ha kpọrọ ndị mụtara ka e si asụ asụsụ Igbo mee ha ndị ntapia asụsụ nye ndị bịara ụka. O nwere oge o ruru nwa Bekee chọputara mkpa ọ dị bụ asụsụ nnemurụ nye mgbasaa ozioma, ha wee gbalisike ịmụ asụsụ Igbo. ọ bụ eziokwu na ọtụtụ olumba dị n'asụsụ Igbo kponyeere ọtụtụ n'ime ha aja na gari. Nwaamadị bụ Schon S.C. n'akwukwọ Nwadike (2002) kwuru banyere asụsụ Igbo si:

Olumba asụsụ Igbo nke m gbararị mbọ wee mụọ na mba Sierra Leone, ha abughị otu ihe na nke a na-asụ n'akụkụ ala a. Amaghị m na e nwere ọtụtụ olumba n'asụsụ igbo. Ana m ama onwe m ikpe niihina ajughị ajụjụ Ma ọ bụ mee ezi nchọcha ịji chọputa nke a makana ọ kaara ịba uru puru iche n'ogbakọ a.

Nwa Bekee a, chefuru ime ezi nchọcha ịji mụọ asụsụ Igbo mana obi juru ya oyi ịga n'ihu mba asụsụ Igbo niihina o mechaara chọputa na ndị Igbo nwere ezi mmasị ịmụ asụsụ Bekee. Etu ndị Igbo siri tinye uchu n'ịmụ asụsụ Bekee mere ndị Bekee jiri kpebie na ọ dighizi mkpa ịmụ asụsụ Igbo, ebe ndị nwe asụsụ di nkwardobe ịhapu asụsụ nnemurụ ha n'enweghi mgbakasị ahụ ọ bụla . Nsogbu ndị Igbo banyere asụsụ ha apụla

na nwa Bekee wee si nwa bekee ghara isi kama etu anyi siri were asusu anyi bu isi sekpu nti n'oge a.

Taa, o ga-ahia ahụ ihu ezigbo onye mgbasa ozioma ebe o na-ezi ozioma n'agwakoghị ya asusu Bekee niihina o na-asu naanị asusu Igbo, a si na-agutaghị onu ya n'akwukwo. A na-eji asusu Bekee aka uka n'uloka, e were otu onye ga-asughari n'Igbo maka ndi e chere na ha agughị akwukwo.

N'otu uloka n'ala Igbo, e nwere uka a na-edebe na Bekee (n'onu ututu) nwee nke a na-edebe n'Igbo (na mgbachi) mana oge niile ka nke Bekee na-ewere oge nke Igbo niihina otutu ndi na-eje ekele di ichiche na-ewebata ya na nke Bekee, mgbe a ga-emechazi ihe ndi ahụ o buru na oge ndi Igbo ji aka nke ha agbaala okara. Nke ahụ ebidoghị n'oge agbasaghị ma ukochukwu ma ndi na-edebe uka. Ihe ha ma bu na ha aghaghị idi na-eme ososo ka a gbasaa gaa korọ ihe diiri ha n'ubochi ahụ. He nwere ike were Baibul e dere na Bekee na-agu ya na Bekee ma na-agwotoko asusu abuo a mgbe a na-agbasa ozioma n'agbanyeghi na e mere ka o buru uka e kwesiri ika n'asusu Igbo.

Ndi mgbasa ozioma n'oge a, anaghị e ji asusu Igbo akuzi Ma o bu agbasa ozioma niihina asusu Bekee na-enye onye na-asu ya ugwu puru ichi ka o wee sonye o suta o suta juru ya onu. Ndintorobia na-agbaga n'uloka ebe a na-eme ya n'udi nke Amerika – onye ozi a na-asu n'imi n'imi, ndi kwaya a na-asu Bekee dika ndi Bekee si asu, abu olu oma Igbo agaghị abata mana o bata, e were uzọ Bekee buo ya n'Igbo. Nke a agaghị enyere anyi aka ebe o bu na asusu anyi buzi ihe a na-akpagbu mgbe o bula , e kwesiri igu ya n'Igbo ka utọ na isi di n'asusu oma a wee gbaa elu.

Itute Asusu Igbo

Dịka anyị siri chọputa, anyị ahụla na asụsụ Igbo nọ n'ezigbo mkpagbu nke ndị mmadụ nọ n'akụkụ ọ bụla na-akpagbu ya. Aka a ga-enyere ya bụ ntute nke a ga-agbakọ aka ọnụ wee mee. Ntute asụsụ ọ bụla bụ ndị nwe ya ga-eme ya, nke ga-enye aka chekwaa omenaala ha n'agbanyeghi achorojima, ichu akunụba na awamaanya nke tekinnuzụ. Reyhner (1999)

Ntute a ga-abụ usoro ndị nwe asụsụ a na-achọ inwu ga-agbalisike site n'ochichi ha, n'agumaakwukwo ha, ha ga-ewere ndị maara asụsụ a n'ebe ndị a ka ha wee zuputakwa ndị ọ ga-adị n'aka ha n'odinihu. Ntute asụsụ abughi naanị na ọ bụ ezi atumaatu kama ọ ga-abụ ihe a ga-eme n'agbanyeghi njiaahu di n'ime ya. Krauss (1992) kpebiri si: Ihe kachasi mkpa bụ ndị nwe asụsụ inwe mkpebi itute asụsụ ha. Mmadu agaghi esi n'ezi bata ka o tuteere ha asụsụ ha. ọ ga-esiriiri n'etiti ha, site na mkpalite mmuo ha. ọ buru na-achoo ka atute asụsụ, ndi na-asu ya nke oma ga-amata mkpa ọ di ime nke a ma sonye na igba mbọ ntute a.

Nkọwa asụsụ di ndu bu asụsụ ahu e nwere ndi na-amu ya, ma na-amukwa oge ọ bula . ọ dighi mkpa iga n'uloorụ mgbasa ozi na-agu na-agba maka ntute asụsụ kama ọ ga-aka mma na e kwuru ka e bido n'ezinụlọ na-asu asụsụ ka umuaka mata ya nke oma. Niihina o siteghị n'ezinụlọ a mara na ukwa a na-apị na mkpuru adighi ya. Ntute a ga-esiriiri n'ezinụlọ wee bido niihina ezinụlọ bụ ebe mbido ndu onye ọ bula .

uzọ a ghaghị igbaso wee mee nke a

- (i) Ndi Igbo ga-ebido na mgbe a na-enye nwa ara na-asuru ya asusu Igbo wee ruo mgbe o kwubere okwu. O kwube okwu a na-asuru ya asusu igbo wee na-ezi ya ozi ma gwa ya gaa zie ozi n'asusu Igbo, ọ ga-anata nzighachi ozi ahu n'asusu Igbo, wee zie ya n'asusu Igbo.

- (ii) A ga-ama iwu ga-egbochi ndi ụlọakwụkwọ mmadụ nwe, imekpa asụsụ Igbo ahụ na ima iwu asụghị Igbo n'ụlọakwụkwọ ha. ọ bụrụ na ha ekweteghi a napu ha ikike ha jiri wube ụlọakwụkwọ ahụ karịsịa n'ala Igbo a ka ha ghara igbochi ụmụaka isụ na imuta asụsụ nnemurụ ha.
- (iii) Ndi Igbo maara asụ asụsụ igbo ga-eji ya na-akparịtaụka n'onwe ha n'agbanyeghi na onye nọ n'akụkụ ọ nūrụ ihe ha na-ekwu ka ha were ya na-eme inyanga. Ha na-asurū ndi agbūrū ọzọ Bekee ma na ndi Igbo ibe ha bụ asụsụ Igbo ka ha ga-asurita n'etiti onwe ha.
- (iv) Ndi Igbo ga-agba mbọ hụ n'ụlọakwụkwọ Mahadum niile di n'ala Igbo na nwaakwụkwọ ga-abanye n'ime ya ga-enwetariri nzere di n'ogo nzere nke Bekee tupu e nye ya ikike igu na Mahadum di n'ala Igbo. Ma mee ka ha na-agu maka asụsụ Igbo dika a na-eme ya na Mahadum Anambra Steet di n'Igbariam (*GSS 210. Basic Communication in Igbo Language*).
- (v) Ndi Igbo ga-agba mbọ kpokoba ndi niile guru maka asụsụ Igbo kwado ha n'udi ọ bula dika ndi mgbasa ozi n'asụsụ Igbo, ndi na-eede nuzpepa n'asụsụ Igbo, ndi ga-eme ntughari agumagu di n'asụsụ Bekee n'Igbo, na ndi na-eede agumagu Igbo Ma ọ bụ akuko, abụ na ejije. Ha ga-akwado ha n'udi puru iche ma gbaa ha ume mee ka ha mata mkpa ọ di izoputa asụsụ Igbo mu anya arahụ ura.
- (vi) Ndi Gọvanọ nọ na steet di n'ala Igbo ga-agba mbọ hoputa ndi oru ga na-agaghari n'ulo akwukwo mgbe na mgbe ichoputa ụlọakwụkwọ ma Mahadum, Sekondiri, Primari na ndi otaakara, ka ha choputa ndi edobeghi iwu obodo anyi nyere banyere asụsụ nnemurū n'iwu agumaakwukwo Naijiria a kporo *National Policy on Education*. Ndi a ga-enye oru n'uloorū Gọment di na steet ndi Igbo ga-eweta asambo na ha maara asụ ma na-eede asụsụ igbo nke oma.

(vii) Ndị Igbo ga-agba mbọ were asụsụ Igbo na-ekwu okwu na mmemme ọ bụla ha na-eme oge ọ bụla n'ala Igbo. N'ebe e nwere mmadụ olenaole anaghị anụ asụsụ Igbo Ma ọ bụ e wee ọtụtụ ndị anaghị anụ ya mana ọ bụ n'ala Igbo ka a na-eme mmemme ahụ, a ga-eji asụsụ Igbo wee merube ọnọdụ ahụ. Nke a ga-eme ugboro ugboro, ndị anaghị asụ Ma ọ bụ anụ asụsụ Igbo amata na okwu bụzi onye maara nwanne ya, ya kporokwa. Ha ga-enwe mmasị jụ asụsụ Igbo. Ndị Igbo na-edede akwụkwọ e wee detuo okwu Bekee ụfọdụ na ntughari ya n'Igbo, nke a ga-eme ka ha zụọ akwụkwọ ndị ahụ wee mụba ma mụta asụsụ Igbo.

Nchịkọta na Mmechi

E lebara anya ma gbaa n'anwụ etu e si emekpa asụsụ Igbo ahụ n'ala Igbo nke ndị bụ ndị nwe asụsụ ahụ bụ isi sekpu ntị na mmekpaahụ ahụ. E kwesiri ka a gbakọọ aka wee napụta asụsụ ọma a n'ura ọ mụ anya arahụ ka ọ ghara iso na asụsụ a ga-echezọ n'odiniihu.

A chọputakwara na olileanya di niihina ma nwoke ma nwaanyi tinye aka na nkwalite asụsụ Igbo, asụsụ igbo ga-anọ ọnọdụ kwesiri ya na Naijiria. A chọputara na ezi nkwalite n'ebe ụmụafọ Igbo nọ ga-enyere asụsụ a aka na ntute zuru oke. ọ bụrụ na e nwee asompi asụsụ ma dee asụsụ Igbo n'ogbakọ na onye nwete ya nke ọma, e nye ya nkwado agumakwukwọ n'efu na Mahadum na Ngalaba omumu asụsụ Igbo. ọzọ, ndi na-agu asụsụ Igbo wee ruo afọ nzere ogo nke abuo na Mahadum (M.A.) na nzere a guchaa ọ gwu na Mahadum (Ph.D.) nwete nkwado agumaakwukwọ n'efu ga-akpali mmuo ndi ọzọ nọ n'akuku iguba asụsụ Igbo n'uloakwukwọ di elu. Mgbe a na-eme nke a, onye agughị agụ, ọ na-asu asụ ya bụ asụsụ aburuzia elo aso mmiri a sọ ọ ya ozigbo n'egbughi oge.

A chọputara na nchekwa asụsụ na omenaala Igbo dị ndị Igbo n'aka ma site n'ezinụlọ wee pụwa ezi. Tupu nwata amata aka nri na aka ekpe ya, ọ chụchaala ngwere chụwa oke n'asụsụ nnemurụ bụ asụsụ Igbo. Ma ndị nkuzi ụlọakwụkwọ ụfọdụ, ndị isi ụlọọrụ dị icheiche, ụlọakwụkwọ ndị mmadụ nwe ga-agba mbọ nye asụsụ Igbo ezigbo nkwardo ga-eduga ya ala e kwere na nkwa.

N'ikpeazụ, odee mere ka a mata na ọ baghị uru ime mmemme nnwere onwe ebe anyị enweghị onwe anyị n'ezie karịsịa na anyị achoghị ihapụ asụsụ ndị anyị fere ofufe otụtụ afo gara aga. E kwuru na a gaghị ahapụ ya kpamkpam kama ọ gaghị ewere ọnọdụ asụsụ anyị na ndụ anyị nihihina onye hapụ asụsụ nne ya a mata na uto agburu ya bụ akukọ efu.

Edensibịa

- Campbell L. (1994). *"Language death"*. Asher & Simpson 1994, vol 4 1960-1968.
- Fischer, S.R. (1995). *A History of language*. Netherlands: Reaktion Books.
- Muogilim, E.S. (1995). "Chief Dr. Frederick Chidozie Ogbalu 1927-1990: "A Bio-Bibliography" in A.E.Afigbo (ED) *F. C. Ogbalu and the Igbo Language*. Onitsha: University Publishing Company.
- Nwadike, LU. (2000). *Igbo Language in education: An historical study*. Obosi: Pacific Publishers.
- Obafemi, O. (2012). *"On language and national development/Integration"*
Available: <http://weeklytrust.com.ng/index.php/opinion/10819-on-language-and-national-developmentintegration-1>.
- Ostler, R. (2000). *"Disappearing languages"* in *Whole Earth Catalog*.

- Available:<http://www.wholeearth.com/issue2100/article/138/disappearinglanguages>. Accessed Sept. 14 2013.
- Philipson, R. (1994). *"English language spread policy"*. *International Journal of the Sociology of Language*. 107, 7-24.
- Reyhner, J. (1999). *"Some basics of indigenous language revitalization"* in J. Reyhner, G. Cantoni, N. Robert, st. Clair, and E.P. Yazzie (ED). *Revitalizing Indigenous languages*. (pp.v-ūū). Flagstaff, AZ: Northern Arizona University.
- Uzozie, R. U. (2011). *Nigerian english and literature selected essays*. Awka: Fab Anieh Nigeria.